

Kultur / **Bøger**

Det dødsens smukke år

ANMELDELSE / 11.06.19

Tomas Espedals *Elsken* udforsker ideen om den gode, kontrollerede død uden svinkeærinder.

Luna Svarrer

Tomas Espedal er en nærmest mytologisk figur i nordisk litteratur. En figur med en aura af for meget druk, for mange (unge) kvinder, for meget vildskab og for lidt privatliv. Han er sådan én som Politiken-journalister valfarter til »med en Whiskey i rygsækken« for at besøge deres poetiske guru, »drikke en kop kaffe« og *måske* tale om guruens nye bog. Espedal har rockstjernestatus. Måske ikke på højde med sin kollega Knausgård, men i sin helt egen ret: Han er omgivet af mere mystik, der skinner af romantiseret forfald.

I *Elsken* har Espedal kastet sig over døden. Et, skulle man tro, mørkt og genstridigt fænomen at læse om i det lyse forår. Døden, midt i anemonernes blomstring, bøgetræernes lysegrønne blade, duften af græs og varm asfalt. Men der tager man fejl! *Elsken* gør sig godt i foråret. På forunderlig vis bliver hovedpersonens beslutning om at dø om nøjagtigt et år, begyndelsen på et nyt og mere intenst liv. Et år i forårets potente tegn.

Det er hovedpersonen 'Jeg', der beslutter sig for at dø. »Jeg ville dø den gode død. Ikke den som kommer uventet eller som en ulykke, eller en sygdom. Ikke den død man skubber væk og fornægter, men den død man går i møde, og som man vælger«. I andre vendinger er man i tvivl: er Jeg snarere træt af at leve? Beslutningen om at dø bliver truffet i et spænd mellem kontrollyst og mistet livsmod.

Uagtet hvad der præcis er udslagsgivende, *virker* belutningen om døden: Jeg frydes pludselig over de mindste gøremål, fordi de udføres for sidste gang. Han har fået kontrol over livet og over gentagelsen. Altså indtil han drager til Frankrig for at besøge gode venner, og han på afrejsedagen spontant kommer til at spørge: om nogen vil gå med ham til Paris? Det vil Aka gerne. Vandreturen til Paris bliver til en uforudset forelskelse. En forelskelse, der får sin første forløsning til en udstilling med Ed van der Elskens fotografier. Sort/hvid-fotografier af smukke, elskende par. Jeg vil pludselig ikke andet end »at leve som dem, med Aka; var hun og han ikke allerede som de fotograferede, havde de ikke de samme ansigter, og var de ikke allerede et par, et van der Elskens-par?«

Espedal har siden sin debut flittigt benyttet sig af autofiktion. Historier og karakterer ligger tæt op ad Espedals eget liv og hans egen karakter. Sådan er det også med *Elsken*. Denne gang er der dog ikke tale om en jeg-fortæller, men en tredjepersonsfortæller, der følger 'Jeg'. Derfor er der hele tiden en leg med fortællerens position: »Jeg leder efter et sted at dø.« »Jeg bander.« »Jeg synger.« Konstant støder man som læser på en vakkende fornemmelse i sætningens konstruktion. En vakkende fornemmelse, som minder om den, der hele tiden er på spil i autofiktionen: Hvem er jeg/Jeg? Hvor går grænsen mellem fiktion og biografi? Hvornår kan vi sætte lighed mellem litteratur og det virkelige, levede liv?

Espedal beskriver eminent de stille scener, hvor Jeg forelsket bevæger sig rundt mellem van der Elskens fotografier, eller når Jeg svømmer rundt i havet og tænker på døden. Ideen om den gode, kontrollerede død udforskes uden svinkeærinder. Selvom forelskelse og graviditet kommer i vejen for dødslysten stikker *Elsken* aldrig af i livslyst eller (selv)forglemmelse: Romanen nærmer sig aldrig det ukontrollerede, den føles sjældent *i et* med livet. Oftere er fortællingen observerende og registrerende, måske netop på grund af den konceptuelle tilgang – hvilket en sjælden gang imellem gør, at bogen går i tomgang, også selvom den kun strækker sig over 96 sider.

FAKTA

Tomas Espedal,
Elsken, Batzer & Co

